verleden, dat God ons gegeven heeft, en dat we met mekaar vaak zoo slordig hebben gebruikt.

Ik heb zoo den indruk, amice, dat we een enkele maal onder de felle slagen, die we krijgen, in onze eerste reactie dat rechte begrip voor het mooie verleden van vóór 10 Mei 1940 wat kwijt raken. In tijden van acute beroering komt 't o zoo gauw over onze lippen: we hebben gezondigd. De boetepreek is een permanent geluid uit den kring van geslagen christelijk opgevoede menschen. Maar God is met boetepreeken evenmin als met andere preeken spoedig tevreden. Als wij aan zijn poort kloppen, een tikje bescheidener dan toen de wind nog in de zeilen woei, en Hij hoort ons zeggen: wij hebben gezondigd, wij hebben gezondigd, dan vraagt Hij ons: waarin? waardoor? waarmee? wanneer? hoe? waar? in welk opzicht? quia (om) wat? en quatenus, d.w.z. in hoeverre? Schuldbelijdenissen, die gejjkte rhetorische formules zijn, welke niet meer om 't lijf hebben dan een blanco pagina, waarop ditmaal met koeieletters te lezen staat:

DEBET,

maar zonder dat met fijn handschrift onze eigen gekauwde zakpen in urenlange bezinning heeft ingevuld de posten, en de bedragen, om dàn te eindigen in het vermoeide: en nog oneindig veel méér, o Vader, — ze zijn in Gods oogen even verfoeilijk, als de „feesten" waarvan Hij door Amos verklaart: ik màg ze niet!

Dat weten we allemaal, amice. We willen er ook wel eerlijk aan denken.

Maar wat we n i e t allemaal in de gaten hebben, is misschien dit: we loopen gevaar, de dikke strepen, die God door ons werk gehaald heeft, te zien als een veroordeeling van het ter hand nemen zèlf van dat werk. Terwijl 't alleen maar een afstraffing was van de zonden in ons werk, zijn onvolkomenheid, zijn onvolledigheid.

Zeg, toen de meester bij jou op school een streep haalde door jouw rekensommetje en door je fransche thema, beteekende dat soms een sommatie, om nu maar met r e k e n e n op te houden, en h e t f r a n s c h voortaan cadeau te doen? Je lacht me uit, — zóó zot vind je de vraag. A la bonheur, maar ik verdenk toch jou ervan, dat je evenmin als ik, direct de boetepredikaties dóór hebt, die zóó'n dwaze „toepassing" maken op de streep, die God soms d o o r, en soms alleen maar ó n d e r ons werk gezet heeft.

Vóór 10 Mei strijd in de kerkelijke pers. Een streep er door, of er onder op 10 Mei. Nooit meer strijden, zegt er nu iemand. Daar heb je 't al, — lach je me soms nog uit? Toch maar 'n ontdekkend woord, wou je nog beweren? Beste vrind, ik geloof er niets van. Er is zonde geweest in 't spreken, maar zonde ook in 't stille-zijn. Wie precies zegt, waarin de zonde bestaan heeft, in 't spreken èn in 't niet-spreken, die preekt ontdekkend. Ieder ander preekt toe-dekkend; hij steekt de lamp niet op, maar hij morrelt aan de lamp des Woords, — hij doet er verduisteringspapier om, — dat is meteen in de mode, zeitgemäss, meneer! 't Zal wel een broeder uit Efraïm zijn, die daar eerlijk betuigt, dat Efraïm Juda niet meer benauwen moet; maar en passant legt hij net zijn efraïmietische verlanglijstje bij Juda op tafel. Eerlijk, hij merkt het zelf niet.

Er is zonde geweest in onze cultureele prestaties; de één dansde er over, de ander lanterfantte op de cultuurmarkt, of in een cultureele sociëteit, een derde zong àl te vlot 't lied van „de eere Gods op alle terreinen des levens", een vierde ging met opgeheven hoofd op allerlei dag-doeleinden af. Een streep er onder: 10 Mei 1940! O wee, zoo betoogt nu ergens een sympathieke boetepreeker: we moeten heusch terug; er waren gevaren van veruitwendiging, gevaren van verwereldlijking, terug, terug, we zijn te overmoedig opgedrongen. Of ik 't niet geloof? Man, 't is allemaal waar. Maar als je overmoedig opgerukt bent, moet je niet 't oprukken zelf, doch den overmoed prijsgeven. En ben je verkéérd aangeland, dan moet je een anderen weg inslaan. Maar — in 't zelfde veld blijven! vergeet dat alsjeblieft niet. En wat die gevaren van veruitwendiging betreft, er zijn precies die zelfde gevaren in 't retireeren: 't is stukken gemakkelijker, en ook goedkooper. Als iemand met opgeheven hoofd de Via Triumphalis opgemarcheerd is, dan moet hij niet denken, dat de zaak in orde is, als hij nou voortaan met opgeheven hoofd de Via Crucis afwandelt. Ik denk, dat 't aan dat opgeheven hoofd gelegen heeft. Wie 't nooit echt gebógen heeft, die kan wel zingen: wij s t é k e n 't hoofd omhoog en z ù l l e n d' eerkroon dragen, maar hij kan 't niet waar maken: zijn hoofd stond al maar door stijf achterover, den neus in den wind: hij kon 't niet meer opsteken, geen centimeter. Hij z ó u niet d' eerkroon dragen, maar dat strijdlied zelf fungeerde als zijn eerkroon, zijn ridderorde.

Pas op, m'n waarde, voor alle boetepreeken-zonder-begrip. En loop niet, van den weeromatuit, noch met opgeheven, noch met gebogen hoofd — het doel voorbij. Laat je niet wijs maken, dat God na 10 Mei 1940 ons terugwerpt op de verschansing der gedesillusioneerden. En kijk elken boetepreeker, die je gepàkt heeft, eens ferm in de oogen, en let vooral op je zelf. Let op, of hij en jij soms niet ongemerkt hierin accordeerden, dat jullie nou nèt precies d i e dingen in den ban wouden gaan doen, die juist jullie niet zoo heelemaal lagen. Niet meer rekenen? Geen fransch meer? Reken b e t e r, en zet je fransche grammaire er i n! Niet kwaad worden op mij, hoor; ik ben 't al genoeg — op mezelf. Dàg, hoor, —

je

ADOLPHUS VENATOR.

UIT DE HISTORIE

Calvijn — Castellio.

I.

Onder de personen uit den eigen Gereformeerden kring, met wie Calvijn in botsing kwam, neemt C a s t e l l i o een zeer belangrijke plaats in.

Zoo op het eerste gezicht is het een droevige, een onverkwikkelijke geschiedenis. Twee zondige zestiende-eeuwsche menschenkinderen zijn hier in felle actie tegen elkander en dit wel zeer persoonlijk. En zij waren zeer bevriende broeders geweest. In 1540 schreef Calvijn van uit Worms naar een collega in Straatsburg: „groet voor mij Sebastiaan en de anderen". Sebastiaan Castellio wordt hier op de eerste plaats genoemd in de groeten aan den Gereformeerden vriendenkring. Maar geen 15 jaar later heet Castellio een even giftig als ontembaar verstokt beest, een domme hond, een huichelaar, ja zelfs een satan en te mijden als de pest. Calvijn weet geen woorden te vinden om aan te geven, hoe erg het met Castellio is. Deze was zoo diep gezonken in de goddeloosheid, zegt Calvijn, dat hij honderd maal liever Papist wou zijn, dan Castellio aan te hangen. Hij was afschuwelijker dan alle papisten ter wereld. (Schwarz. II, 126, 127.)

Deze twist is Calvijn ook zeer kwalijk genomen door vele tijdgenooten en vrienden. Een huisvriend als d e F a l a i s[1]) werd mede door dezen strijd verbitterd. Dat was geen wonder. Want uit het oogpunt van „onbevooroordeelde wetenschap" gezien, was Castellio een man van hoogstaande wetenschappelijke eruditie. Verder was hij een „persoonlijkheid", waar niets op aan te merken viel. Zijn zedelijk leven was boven verdenking. Hij was niet anti-kerkelijk, geen geestdrijver; ook geen vrijdenker, maar een man die „den nadruk legde op de persoonlijke vroomheid"; een man, die er van overtuigd was dat „het Christendom een hooge zielecultuur geeft door verandering der ziel"; al wat „moreel" was, al wat „natuurrechtelijk algemeen-menschelijk" was, vond in Castellio een beminnaar; „mild" was zijn oordeel over „andersdenkenden"; liefst trok hij zich bescheiden terug in een gevoelig stoïcisme, en zijn gemoed was niet afkeerig van de mystiek in spiritualistische richting.

Wat was er nu tegen zulk een geleerd en vroom, bescheiden en verdraagzaam gereformeerd schoolleeraar in te brengen?

S t e f a n Z w e i g heeft een boek geschreven over den strijd van Castellio tegen Calvijn, maar dat boek is grenzenloos oppervlakkig. Hij ziet in Calvijn een fanatiek idealist, wiens religieuze en politieke ideologie is ontpopt in een ondragelijke dictatuur. En hij ziet in Castellio het protest van de humaniteit en individualiteit tegen intolerante mechaniseering van de gemeenschap door Calvijn. De persoonlijkheid verheft zich bij monde van Castellio tegen de fanatieke dictatuur van een Calvinistischen Führer-dictator. Er is in de felheid van afschuw tegen den Geneefschen onmensch iets van den haat der humaniteit van onze dagen tegen de persoonlijkheden van de dictatorale ideologiën.

Wie Calvijn echter zóó ziet, mist de eerste beginselen van historischen zin. Stefan Zweig heeft Calvijn — en ook Castellio — geheel misteekend. Ook Castellio, want als de historische Calvijn een ándere was dan die Zweig teekent, dan is het protest van Castellio ook tegen iets anders geweest, dan werd voorgesteld.

In 1892 verscheen een uitvoerige biografie van F e r d i n a n d B u i s s o n, Sébastien Castellion, sa vie et son oeuvre. Daarin is het resultaat verwerkt van historisch onderzoek van vele jaren. Zulk werk brengt ons nader tot de historische personen. Buisson is ook een geestverwant van Castellio. Hij ziet hem echter scherper dan Zweig, n.l. als verdediger van het humanistisch vrijheidsideaal tegenover het Calvinistisch buigen voor het Schriftgezag.

Twee diepgaande stroomingen ontmoetten elkander in Castellio en Calvijn. Het was niet persoonlijkheid tegen geweld-ideologie, neen het was de humanistische vrije persoonlijkheid tegen de Gods souvereiniteit belijdende persoonlijkheid van het Calvinisme.

In 1914 verscheen nog een werk over Castellio van E t i e n n e G i r á n met den ondertitel: Les deux Réformes. Dit boek is heel wat minder dan dat van Buisson. P r o f. J. L i n d e b o o m van Groningen, de man van het „Bijbelsch Humanisme", die groote waardeering heeft voor Castellio, schrijft in zijn „Stiefkinderen van het Christendom", dat Giran hinderlijk vooringenomen is tegen Calvijn. Wij zien dus, dat ook van geestverwante zijde een beter historisch oordeel

---

werden hun toebereidselen voortgezet en ten slotte ving de lange marsch, die hun te wachten stond, aan.

Het was kort na het aanbreken van den dag, dat de karavaan opbrak. De eerste zonnestralen voorspelden een warmen dag, maar aan hitte waren onze reizigers wel gewoon, die kon hen niet afschrikken.

Heerlijk schoon ontrolde het landschap zich aan hun oogen; bergen, dalen, wouden en woestijngrond. Wellicht trok deze laatste hen het meest aan, want in een woestijn is het heerlijk droomen; daar kan zich de geest onmetelijk wijd uitzetten tot in de verste toekomst en ook terug tot in het oudst verleden.

Gesprekken van dezen aard hielden onze reizigers weldra bezig en aan den ernst hunner bewegingen, die den bezadigden leeftijd aanduidden, verhoogd door den strakken ernst hunner gelaatstrekken, bemerken wij spoedig te doen te hebben met lieden der hoogste kaste. Want in kasten is nog steeds het volk in Indië verdeeld en die kasten — onderlinge kringen van personen van gelijke geboorte en stand — worden nauwgezet gehandhaafd. Wee dengene, die het beproeven zou zich in een hoogere kaste in te dringen.

Urenlang trekt de karavaan voort en haar spoor is reeds lang uitgewischt in het zand van den breeden heirweg naar het Verre Oosten, als de ruiters een geschikte plaats vinden — een oase — waar zij den nacht kunnen doorbrengen. Fluks stijgen zij af, de bedienden ontzadelen de rijdieren en maken vervolgens den avondmaaltijd gereed. Spoedig zitten de reizigers met gekruiste beenen in een kring om den maaltijd en bewaren gedurende de eerste oogenblikken een ernstig stilzwijgen. Daarna opent één van hen, een man, in wien men door kleed en gestalte onmiddellijk den priester herkent, een man van reeds bedaagden leeftijd, wiens naam is Kasyapa Matanga, den mond en zegt op rustigen, langzamen toon: „Hoe wonderlijk toch, dat de heerscher daar ver in het Oosten, wiens wijsheid hier tot ons doordrong, ons roept om hem, den verheven Vorst van het onmetelijke Rijk van het Midden, de wijsheid van onzen godsdienst te leeren." Hier zweeg hij en keek met peinzend gelaat naar den hemel, die, fonkelend van sterrenpracht, zich boven hun disch uitspreidde als een wonderschoon kleed, bezaaid met diamanten en paarlen.

Hoe heerlijk schoon en rustig is de woestijn, hoe noodt hij geest en zinnen tot hoogere gedachten en tot hooger, edeler genot dan aardsche spijze verschaffen kan.

Gekluisterd in boeien van oneindige zandvlakte, die hun om de ziel geslagen zijn, wordt hun geest gedwongen aan de gedachten vrijen teugel te laten, op geheimzinnige, droomerige wijze. Zij kennen dit gevoel, die mannen die daar zoo ernstig aan den disch zitten, en zij weten dat, als de woestijngeest spreken gaat, zij slechts te luisteren hebben. Van daar de diepe stilte, die intreedt na de opmerking van Kasyapa Matanga.

Eindelijk opent de man aan zijn rechterzijde, priester evenals hij, doch van veel meer gevorderden leeftijd, den mond om eveneens zijn verwondering te uiten, maar ook zijn groote vreugde te kennen te geven over den tot hen gekomen oproep van den grooten Heer in het verre Azië. De naam van den spreker is Gobharana. Zwijgend keek hij den kring rond als hoopte hij, dat één van die achttien mannen, die tot hem gekomen waren om de Boodschap van hun Gebieder te brengen, nog eens de boodschap herhalen zou, waarmede zij opgeroepen werden om in zijn vergelegen land te komen verhalen van de wonderen van Boeddha. Reeds honderden malen het verhaal dier boodschap aangehoord, kon toch hun geest zich nooit genoeg laven aan de woorden, die uit dat op onmetelijken afstand gelegen Rijk tot hen kwamen, en hun deden kennen de macht hunner godheid, die zelfs onbekende volkeren in ver verwijderde streken bereikte om daar haar wijsheid te brengen.

Dra werd zijn verlangen bevredigd, want ook de Afgezanten uit het Rijk des hemels wenschten niets vuriger dan de woorden te herhalen van hun grooten Gebieder in de ooren van hen, die hij roepen deed om het wonder dat hun Keizer in den droom wedervaren was, te verklaren.

Eén hunner, een man met gitzwarte oogen, stralend met ongemeen vuur, liet zich aldus hooren: „In het jaar 61 droomde onze Gebieder, de machtige Heerscher der aarde en Keizer over het land, dat vermetele vreemdelingen durfden binnendringen en het land den naam van China gaven, maar dat wij liefhebben als Choeng-kwa (Rijk van het Midden) en dat het nederige volk gaarne noemt Choebg-hwa (Bloem van het Midden) een droom, die hem niet wilde loslaten en zijn geest verontrustte. Dagenlang bleef Keizer Ming gedrukt en was zijn levenslust geslagen in banden van somberheid. Ten slotte kon hij de kwelling niet langer verdragen en besloot zijn vertrouwden Minister Fu-yih deelgenoot te maken van zijn droom. Fu-yih werd geroepen en naderde onder het maken van herhaalde kowtows (buiging, waarbij men geknield en met de handen op den grond uitgespreid blijft liggen tot de toestemming gegeven wordt zich weder op te richten) zijn verheven Gebieder en luisterde aandachtig toe. Man van grooten invloed in het machtige Rijk van Keizer Ming, zóó groot inderdaad, dat hij het vermocht den geest zijns Meesters te leiden en het soms wagen dorst hem ongevraagd raad te geven en zijn meening kenbaar te maken.

Z. D. KRIJGER.

over den strijd van Castellio en Calvijn is gegeven — en we zien door onverdachte getuigen bevestigd, dat het toch maar niet een „kerkelijk rumoer" om een persoonlijke ruzie en geen z.g. meeningsverschil van twee geleerden over exegese of dogmatiek is geweest, maar een worsteling van twee geeststroomingen, die zich toespitste in een persoonlijk duel van twee Gereformeerde broeders.

Voor zoover mij bekend is, bestaat er geen uitvoerige studie van Calviniatische zijde over dezen strijd.

Dat is erg jammer, want tenslotte kunnen humanistische historici het Calvinisme niet verstaan in zijn diepte, ook al hebben zij eerbied voor de persoonlijke overtuiging der Calvinisten. Om Calvijn recht te doen, om Calvijn goed te verstaan, moet men iets kennen van den Geest, die vaardig werd over hem. Wij verstaan dan hoe die Geest hem, als weleer Simson, deed grijpen naar het ezelskinnebakken. Ja, Calvijn kon persoonlijk schelden en dat staat niet netjes. Maar vergeten wij niet, dat onze Heiland denzelfden Herodes, die indertijd gaarne Johannes den Dooper hóórde en die vele goede dingen deed, een jakhals heeft genoemd.

Wij willen hier eens opmerkzaam naar Calvijn luisteren wat hij van Castellio zegt in zijn brieven. De historische persoonlijkheid van Castellio is wel duidelijk geworden door het onderzoek van zijn geestverwanten. Het is recht, dat Calvijn ook gehóórd wordt in deze zaak door zijn geestverwanten en dat zij oordeelen bij het licht van Gods Woord of Calvijn recht stond in zijn twistzaak met zijn broeder Sebastien.

Vooraf moeten wij echter Calvijn hooren, hoe hij dacht over zulk een persoonlijke rechtvaardiging. Wij mogen oppassen, dat wij hem niet maken tot een rechtvaardige, zedelijk hoogstaande, geleerde en edele persoonlijkheid als Castellio was naar de beschrijving van zijn geestverwanten. Want Calvijn kende zulke persoonlijkheden niet en gaf zich zelf daar niet voor uit.

Lindeboom zegt zoo juist over Castellio, dat hem de spanning van den uit diep besef van zonde en genade levenden geloovige vreemd was.

Calvijn kende dat juist zeer diep, Calvijn leefde d i e p en b r e e d.

't Is eigenaardig, dat zelfs Lindeboom moet getuigen: „psychologisch schoot de eerlijke zelfverloochenende profeet van den goeden wil (Castellio) meer te kort dan de egocentrische, pessimistische Calvijn. En wat breedheid van blik betreft: verdraagzaamheid (als van Castellio) wekt door haar breedheid van waardeering licht den indruk van een minstens even breed, althans veelzijdig standpunt. Voor het nageslacht, voor den modernen mensch, vervult een figuur als Castellio de mooie rol — daarom loopt die moderne mensch gevaar onbillijk te oordeelen en op Calvijn het leed te verhalen, dat deze den armen nobelen Castellio onverdiend heeft aangedaan".

Calvijn heeft zich nimmer uitgegeven voor een gave Christelijke persoonlijkheid. Op een van de hoogtepunten van zijn kruisdragen achter Jezus aan — toen hij om de zaak van Christus' koningschap over de kerk uit Genève werd verbannen en toen hij als een koperen muur stond tegen de vijanden in de kerk, toen heeft hij zoo kinderlijk zijn zonden beleden, die hem in dezen strijd aankleefden.

Een van zijn beste vrienden, d u T i l l e t, (bij wien hij eens in Angoulême een schuilplaats had gevonden, toen hij uit Parijs was gevlucht — de man, die Farel had gewaarschuwd, toen Calvijn op de doorreis in Genève was — en die nu berouw had gekregen en juist in de dagen van Calvijn's verbanning weer Roomsch was geworden —) deze du Tillet bood Calvijn geldelijke ondersteuning aan en meteen waarschuwde hij Calvijn in een brief van 16 groote bladzijden, dat deze eens moest nagaan of de Heere hem niets had te zeggen met deze verbanning. Er waren lieden, die er behagen in hadden iets bijzonders te zijn en die teveel op hun eigen oordeel afgingen. Hij moest niet meenen, dat hij alleen den Geest Gods had of dat hij dien meer had dan al de anderen. Calvijn moest zich eens een poos stilhouden in afwachting, dat God hem zou onderrichten of hij wel wáárlijk geroepen was geweest in Genève en of hij de afscheiding van de oude kerk niet op de spits dreef. Zeker, er was veel bederf in de oude kerken, maar... zij waren toch nog kerken Gods.

Calvijn antwoordde toen: Het is waar, dat ik tegenover onze tegenstanders altijd heb volgehouden, dat ik onschuldig ben, gelijk ik het voor God kon getuigen... Maar evenzeer heb ik, in het publiek en in het bijzonder niet afgelaten te zeggen, dat wij deze ramp moesten houden voor een kennelijke tuchtiging van onze onwetendheid en van andere verkeerdheden, die daartoe dreven. Welke m i j n fouten in 't bijzonder zijn, hoewel ik er vele zie, acht ik toch, dat ik de grootste en de meeste niet zie... Die welke gij aangeeft zijn mij echter niet aannemelijk.

Du Tillet aanvaardde deze kinderlijke schuldbelijdenis niet. Hij tastte de zaakgerechtigheid van Calvijn aan in een volgenden brief, waarin hij o.a. schreef: „Men zal vermoeden, dat gij wilt, dat alles wat gij zegt of doet, gehouden zal worden alsof God het gezegd of gedaan had. En hij meende: het kon wel eens vleeschelijke en eerzuchtige begeerte geweest zijn, toen gij het ambt hebt aanvaard". Maar du Tillet wilde in geen geval persoonlijk zijn, dat niet.

Onder allen schijn van deemoed werd hier de persoonlijkheid geëerd en onschendbaar geacht en de waarheid Gods disputabel gesteld. Bij Calvijn was het persoonlijke disputabel, maar aan de zaak des Heeren werd alles opgeofferd, dát was boven alle verdenking verheven.

Calvijn stond meer critisch tegenover den mensch, dan zijn vriend. Maar tegenover het werk Gods stond zijn vriend meer critisch dan Calvijn.

Hetzelfde vinden we nu bij Castellio. Daar is een onschendbaarheid, een zekere souvereiniteit in het zichzelf onderzoekende geweten, een respecteeren van de persoonlijkheid, gepaard gaande met een schenden van Gods werk, een aanranden van Gods souvereiniteit en een felle haat tegen Calvijn als b e l i j d e r van Gods souvereiniteit en als strijder voor Zijn kerk.

Maar loopen we niet vooruit.

Wij zullen deze tegenstelling voortdurend zien optreden als achtergrond van de botsingen tusschen Calvijn en Castellio.

A. JANSE.

---

[1]) Jacob van Bourgondië, Heer van Falais en Bredam (Brigdamme op Walcheren) achterkleinzoon van Filips van Bourgondië.

UIT DE BUITENLANDSCHE KERKEN

Mijn ontvangst op het Calvinistisch Congres[1]) te Edinburg.

Juli 6—12, '39.

Over dit Congres is al heel wat geschreven, niet alleen in de Nederlandsche bladen, maar ook in de buitenlandsche; niet slechts door de Calvinistische pers, maar zelfs door de Roomsch-Katholieke „Maasbode". Zoodoende komt het Calvinisme ten minste weer ter sprake. Dit is goed voor de Calvinisten, maar ook tevens voor de niet-Calvinisten. Knapen-, jongelings-, zoowel als mannenvereenigingen hebben ten minste een verslag gehoord of gelezen over dit Congres. 't Zijn dus niet alleen de theologen en staatkundigen „per se", die in contact zijn gebracht met de besprekingen op dat congres gehouden, maar de geheele kerk en zelfs de buitenwereld. Dit feit is van Calvinistischen aard, omdat toch het Calvinisme alleen een zoo ruime en alles omvattende wereld- en levensbeschouwing biedt. Het Congres zou een algeheele mislukking moeten heeten, indien er buiten dien besloten kring geen natrillingen gevoeld werden. Als Calvinisten verheugen we ons dus in de veel-besprokenheid van het Congres.

Nu is het reeds meer dan negen[1]) maanden geleden, dat men te Edinburg vergaderde. Een ander Calvinistisch Congres staat gehouden te worden D.V. a.s. Juni te New-York. Eigenlijk staat dat niet in verband met het te Edinburg gehouden Congres, alhoewel een der Schotsche en een der Amerikaansche sprekers, die daar toen het woord voerden, ook te New-York gehoord zullen worden. Het nu te houden congres is slechts een gebruik maken van de schoone gelegenheid, welke de toestrooming van allerlei personen uit alle oorden door de te New-York te houden wereldtentoonstelling uitlokt. De vergaderingen worden dan ook eigenlijk niet in de stad New-York zelf gehouden, maar te Paterson, New-Jersey, aan de andere zijde der Hudson. Het Congres, te Edinburg gehouden, propageert zichzelf en hoopt een volgende vergadering ergens in Europa te houden. Niettegenstaande het feit, dat binnen enkele maanden een ander Calvinistisch congres de aandacht vraagt en het Edinburgsche reeds tot de historie behoort, wil ook ik — en dat op verzoek van den hoofdredakteur van „De Reformatie" — een artikel schrijven over het hier boven aangegeven onderwerp.

En dan zij het aanstonds bekend, dat we niet over de ontvangst als zoodanig wenschen te schrijven. Daar zou geen enkele reden voor bestaan. De Schotsche gastvrijheid ons aangeboden en door ons genoten, was inderdaad gulhartig en liet niets te wenschen over. Wij zijn èn het comité ter regeling èn hun, in wier woning wij die gastvrijheid mochten genieten, onzen hartelijken dank verschuldigd. Er werd geen onderscheid gemaakt; alle gasten deelden gelijk in die gastvrijheid. Ook wij ontvingen een uitnoodiging de receptie, door den Lord Major en de Magistraten den leden van het Congres aangeboden, bij te wonen. Ook op het Congres zelve werden ons gelijke rechten van bespreking of debat verleend. Als persoon en predikant hebben we dus dienaangaande geen, zelfs niet de minste oorzaak van schrijven, noch van op- noch van aanmerking.

Toch hebben we wel terdege reden, het bewuste Congres nog eens te berde te brengen. Dit willen wij dan ook onzen Gereformeerden collega's in Nederland en daar waar „De Reformatie" gelezen wordt, voorleggen. En als wij dat doen, dan is het juist van uit het Calvinistisch standpunt en ter wille van het Calvinisme en om daardoor deszelfs verdere ontplooiing en groei en invloed te bevorderen. Juist omdat wij in hart en nieren Calvinist zijn en omdat het onze heilige overtuiging is, dat de herleving en de toepassing van het Calvinistische principe op alle terrein des levens de hoop der kerk is voor zoover als het de gezondheid van het kerkelijke leven te midden der wereld betreft. Neen meer, omdat wij ten volle overtuigd zijn, dat juist door de propagatie van het Calvinisme de wereld het alles omvattende Godsplan, waarin Gods souvereiniteit altijd en in alles op den voorgrond staat, zal leeren kennen. Zoo en niet anders worden de zonen Gods openbaar. En is het niet deze openbaring, waarop het gansche schepsel wacht, ja waar naar het zucht? En is het niet zoo, dat wij Zijne getuigen zijn?

Welnu, ons zijn op het Congres was om een geheel éénig doel te bereiken. Als vertegenwoordiger der Nationale Christelijke Vereeniging, wier doel het is alle met eeden verbonden geheime genootschappen en vooral en met name de Vrijmetselarij te bestrijden, dachten wij, dat ons een zeer schoone gelegenheid geboden werd door dit Congres, om deze zaak met de afgevaardigde Gereformeerden uit verschillende deelen der wereld openhartig te kunnen bespreken. Wij hier in Amerika ondervinden gedurig den nadeeligen invloed van de tegenwoordigheid der Vrijmetselarij in de kerken. Onze strijd tegen dezen invloed van deze pseudo religie is zeer moeilijk. Wij zochten dus eigenlijk geestelijken en zedelijken steun bij het Congres. Zoodra we dan ook bericht ontvingen van het te houden Congres, stelden we ons door correspondentie in verbinding met het comité, belast met het opstellen van het program. Met alle bescheidenheid vroegen wij om een plaats op dat program, of in de geregelde zittingen of in de te houden populaire vergaderingen. De toezegging, welke wij in antwoord ontvingen, was van zulk een aard, dat wij op grond daarvan de reis naar Schotland aanvaardden. Daar aangekomen zijnde, ondervonden wij al spoedig tot onze groote teleurstelling, dat ons optreden niet alleen zeer twijfelachtig was, maar dat het comité van regeling in een daartoe speciaal gehouden zitting het volgende had besloten:

> ...in zake den heer Van Pernis van de U.S.A., die zou spreken over de bedreiging der Geheime Genootschappen, heeft het sub-comité besloten, dat wat hij aangaande dit onderwerp heeft te zeggen, beter in den loop der discussie gedurende een der geregelde zittingen gezegd worde."

Dit besluit veranderde dus de toezegging, ons gedaan, eer wij de reis ondernamen. Maar het Congres schoof ook van zich alle verantwoordelijkheid van het bespreken van het door ons voorgestelde onderwerp. Wat in de discussie gezegd werd, kwam geheel en al voor onze aansprakelijkheid. Ook aan de belofte van het door ons gezegde gedurende de discussie ter schrift te stellen in het in boekvorm gedrukte rapport, is niet voldaan.

Wat schuilt daar achter?

Wat achter deze handeling school, kwam uit in de reactie, welke volgde op iets, dat anders van geheel voorbijgaanden aard beschouwd had kunnen worden, maar nu een verklaring gaf aan den aard en het wezen van dit congres en ons een inzicht gaf in het kerkelijke leven en het Calvinisme van Schotland. De correspondent van „De Standaard", zoowel als de schrijver van het „Gereformeerd Mannenblad", hebben van dit anders van nietige beteekenis, maar nu zoo beteekenisvolle geval melding gemaakt. Andere bladen, schrijvende over het Congres, hebben dit geval, in de beide genoemde bladen vermeld, overgenomen en publiciteit gegeven. Gedurende het gebruikelijke Schotsche theeuurtje in den namiddag, verspreidde ik n.l. het door mij geschreven traktaatje, getiteld: „De Dienaar van Christus in de Loge?" Toen men terugkeerde van „de thee" vonden al de aanwezigen dit traktaatje op hun stoelen. Aanstonds werd er captie gemaakt op de verspreiding daarvan, en gevraagd of het Congres aansprakelijk was voor die verspreiding. Hieruit bleek, d a t l e d e n v a n h e t C o n g r e s, p r e d i k a n t e n i n d e S c h o t s c h e k e r k e n, z e l f l e d e n d e r V r i j m e t s e l a r i j w a r e n. Dit feit is ook beweerd door anderen der aanwezigen, die onze tegenstanders persoonlijk kenden. Alhoewel wij dus niet in staat waren ons voorgenomen onderwerp in zijn geheel voor de vergadering te leggen en wij eerst dachten, dat onze reis, voor zoover het betrof het Congres, te vergeefs was, verkreeg het doel van onze komst naar Europa nu des te meer publiciteit.

In de discussie, welke volgde op een der eerste referaten, maakten wij gebruik om te spreken over ons onderwerp: „Het Exclusieve van het Calvinisme, of Het Bedriegelijke van het Syncretisme".

Het Calvinisme bedoelt het alles omvattend Godsplan tot openbaring te brengen en te handhaven. Theorie en praktijk dienen samen te gaan evenzoowel als geloof en leven. Sluit dus het Calvinisme het gansche Godsplan in in aansluiting met Diens Souvereiniteit en zoekt het zoo in en boven alles Gods eere, dan ligt het voor de hand, dat het tevens ook alles uitsluit, excludeert, wat Gods eer niet beoogt en wat Hem niet erkent als Souverein en zich een eigen sfeer schept buiten het Godsplan. Waar het nu bewezen en aangetoond kan worden, dat de Vrijmetselarij zich schuldig maakt aan het laatste, n.l.: het niet erkennen van de Souvereiniteit Gods, het niet zoeken van Zijn eer en het scheppen van een eigen terrein, daar ligt het volgens ons inzien voor de hand, dat ons Calvinisme hiervan kennis dient te nemen. En daar waar een Calvinistisch Congres zich aankondigt als gewijd te zijn aan „Het Gereformeerde Geloof en zijn ethische consequenties", en dan geen notitie wenscht te nemen van een zaak van zoo groot gewicht voor het leven der kerk, waardoor het Calvinisme in het hart wordt aangetast, waar de geheele Amerikaansche kerk — en naar het bleek, ook de Schotsche kerk — in betrokken is, rijst de vraag, of zulk een Congres dan wel waarlijk Calvinistisch genoemd kan worden en of het dus ook aan zijn doel beantwoordt.

Zij het ook nog opgemerkt, dat het Congres niet vertegenwoordigend, of althans niet officiëel vertegen-